

ВЪЛШЕБНИТЕ ПРИКАЗНИ СВЕТОВЕ НА БРАТЯ ГРИМ ПЪТЯТ КЪМ ЧОВЕШКАТА НРАВСТВЕНОСТ В „ГЪСАРКАТА НА КЛАДЕНЕЦА“

„Хензел и Гретел“, „Вълкът и седемте козлета“, „Бременските музиканти“, „Белоснежка и Червенорозка“ и редица още приказки, изпълнили с вълшебства детските ни сънища, са сътворени от двама братя - известните немски фолклористи Якоб и Вилхелм Грим, познати в цял свят като Братя Грим. Да се събере магическата словесност на приказката, да се опише и съхрани за всички времена - това е смисълът на живота на двамата творци, дарили със света на възвишеното всяко едно детство. Помагат им много приятели и съмишленици - от всички краища на страната пристигат вълшебни истории за безстрашни юнаци, красиви принцеси и добри джуджета, забавни случки с разбойници и животни, поучителни разкази за мързеливци и глупаци. Но не мислете, че това, което братята са записали, отговаря на познатите ви представи от красиво илюстрираните съвременни издания. Преводите на приказките, разпространявани сега, са силно пречистени и сладникави версии за деца, защото немските народни приказки, събрани от братя Грим, са били смятани за истории, неподходящи за малчугани. Родени от психиката на хората от изолираните немски градове-държави от онова време, те отразяват лутанията на човека между доброто и злото. Съвременните изследователи намират в приказките, които често се четат на децата преди заспиване, доста емоционална тревога, страх от изоставяне, родителско насилие и други злокобни прояви, неприсъщи за нашето време.

Братя Грим, ревностните събирачи и прелестни разказвачи на приказки, пренасят

във времето не само очарованието на фолклорната словесност, но и нравствеността и мъдростта на народа, неподдражаемо вплетена във вълшебни сюжети.

Приказката „Гъсарката на кладенеца“ е доказателство затова, как съзнанието на читателя не може да бъде заблудено от чудновати истории. Тя ни подсказва какво трябва да търсим в един развлекателен сюжет, докато се забавляваме с

него, и да разберем, че героите могат да са облечени в грозни одежди или да бъдат обкичени с царски блясък, могат да живеят в малки колиби или в царски дворци и палати, но по един и същ начин се радват, обичат и страдат, допускат грешки, невинаги различават истината от лъжата, стойностното от фалшивото в живота. Тя ни поучава мъдро, че в живота на човека щастието се осъзнава чрез трудностите, че възмъжаването и умъдряването са свързани с изпитания, че откритието на истината минава по пътя на страданието. Но и че всеки има своя ангел пазител и ако живее добродетелно, ще постигне благополучие. Така добродетелта се превръща в основен мотив на случващото се в приказката.

А що се отнася до майсторството на разказвачите Братя Грим, достатъчно е да се потопим отново в историята на „Гъсарката на кладенеца“. Живителната магия на водата ще отвори сетивата ни, за да разгадаем силата на доброто. А за да разплетем причудливата история, трябва да проследим пътя на разказа. Когато човек чете тази забележителна творба, има чувството, че в нея живеят няколко приказни сюжета. Всъщност тя напомня театрална постановка с няколко драматични действия, които са относително завършени цялости.

Първо действие: Срещата на младия граф с чудновата старица в горския пущинак. Отморителният сън. Неочакваната награда.

Второ действие: В царския дворец. Разпознаване на бисера. Историята на изгонената царкиня. Разкажанието на бащата. Мъката на родителите по отхвърленото си чедо.

Трето действие: Горската къщурка. Причудливата нощ преди срещата. Преображението на гъсарката при кладенеца. Тайнствата на числото три.

Четвърто действие: Царят, царицата и младият граф потеглят на път. Момъкът се изгубва. Повторение на сцената с преобразяването на гъсарката пред кладенеца. Гледка през прозореца, която открива резултата от възпитанието на момичето - необикновено спретнат дом и старица на чекръка.

Пето действие: Срещата - щастлив завършек за всички герои. Наградата на вещицата-орисница.

Във всички тези сюжетни моменти има чудатости и преображения. Момъкът трябва да измине изпълнения със срещи, изпитания и поуки път на своето израстване, за да разбере, че истинската любов и щастието не се откриват лесно. Наградата се изстрада. Родителите не са свършени. Като всички останали хора, те също грешат. Добродетелните деца умеят да прощават, защото им предстои да извървят пътя на старите.

Това, което прави силно впечатление, е заплетеното действие в приказката. Ако пренаредим сюжета по хронология, ще се получи истинската последователност на събитията. Ще ни впечатли фактът, че на първо място трябва да поставим историята в царския дворец и да си отговорим на въпроса: „Защо приказката трябва да започне от нея?“ Очевидно е, че тази история е особено важна не само защото илюстрира взаимоотношенията между родители и деца, но и за щото от нея започва историята на гъсарката. Всъщност всяко приказно действие произтича от нарушаване на хармонията в живота на човека. Какво се случва всъщност в живота на царското семейство? Самозабравилният се от богатство и власт баща-цар поставя на изпитание любовта на дъщерите си към него, като иска доказателства за това. Очевидно е, че той е изгубил сетива за истините в живота, изчезнало е и умението му да оцени мъдростта и искреността като човешки достойнства, заради което изгонва най-малката си дъщеря. Една „вещица“ прибира царкинята, кара я да промени външността си, защото момичето трябва да се реализира не чрез прекрасната си физика, получена като дар от природата, а чрез своите качества. Най-важното за една жена преди брака е да се превърне в добра домакиня, да се научи да се труди. И вещицата превръща царкинята в гъсарка. В същото време един млад граф също трябва да открие себе си и истинската любов, лута се из горските пущинаци (олицетворение на живота) и също е поставен на проверка от „вещицата“ - самата съдба. За младите горската старица изпълнява ролята на вълшебен помощник. Заспиването е проява на съзряването на момъка след първото му сериозно изпитание. Смарагдовата кутийка е вълшебният предмет – наградата, криеща бисера, роден от искрените сълзи на момичето. Това е ключовата вещь която

въплъщава и нравствената красота на царкинята. Следва срещата на графа с царя и царицата при която впечатлява променената позиция на умъдрелия цар, поучил се от грешката си, и чисто човешката мъка на родителите. Царското семейство тръгва на път с момъка, за да бъде поправена вредата от действията на самозабравилния се цар-родител. Героите попадат в приказно-митологичното пространство - гората, място за проверка и изпитание, символ на душата, където човекът може да разбере смисъла на съществуването си. През това време животът в горската къща преминава в обичайния си хармоничен порядък, белязан от красотата на трудовото ежедневие. Събитията протичат под знака на числото три, характерно за фолклора, като въплъщение на пречистената от страданията и изпитанията душа. То предвещава възстановяване на нравствения ред в живота на героите, ново начало. Налага се изводът, че щастието между членовете на семейството не идва неочаквано, а е резултат от мъдрост, труд и добри намерения.

Така се натъкваме на едно характерно за литературата разместване на сюжета с цел да се наблегне на един от най-важните моменти в творбата. Тази нарушена последователност на събитията във времето се нарича ретроспекция - явление, което се наблюдава в редица литературни произведения. В приказката „Гъсарката на кладенеца“ историята в царския дворец е особено важна за развитието на сюжетното действие и пораждането на следващите събития. Тя предопределя пътя на грешките и прозренията, които ще изминат героите, преди да израснат, да опознаят света, да срещнат любовта, да създадат семейство и да възстановят нарушената хармония в живота си.